

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an : 2 Dolars

Edition spéciale : 3 Dolars

ADRESSE

«İdjtihad» Constantinople

Téléph : St. 865

xxvième ANNÉE

1 Juin 1931

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca
İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No : 322

ABONNEMAN

Seneliği (24 Nusha) Türkiye
için: 2 1,2, Âlâ kağıdı
5 liradır

ADRES

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi :

1904 — Genève

Yirmi altıncı sene

1 Haziran 1931

Dünyanın başlıca Devletlerinin vaz'iiyeti hazıraları

İstikbalin din yokluğu [1]

L'Irreligion de l'avenir

YAZAN : I. M. GUYAU

— Fakat « faydalı yalanlar » [Erreurs bien-faisantes] taraftarları bize diyeceklerdi, ki şa'irane hayali tarac etmekde ve eşyayı kendi adlariyle tesmiye etmekde neden bu kadar ısrar etmeli ? Kavmler, insanlar, çocuklar için faydalı yalanlar ve mubah kuruntular yokmudur ? [2] — Şübhe yok, bir çok ebatile, insaniyyetin Tarihinde elzem olmuş nazarile baka bilir; fakat terkki dahi bu faydalı yalanların adedini azaltmaktan ibaret değildir ? Irklarda, müruri zamanla luzumsuz olarak nabud olan yahud pek ziyade tagayyure uğrayan 'uzuvlar vardır. (Kulakları tahrik etmek için ecdadımıza yaramış olan adeleler şübhesiz bu kabildendir). Hiç şübhe yok şime'i beşerde şimdi dumura uğramış ba'zı grizeler, hissiyyat ve mütenazır i'tikadlar bulundğu gibi bunların nabud olmayan yahud tehavvül etmeye mahkûm olanları da vardır. Ruhi beşerde dinin derin köklerini göstermek dininin luzumunu ve ebediliğini göstermek değildir, zira, şime'i beşer [L'esprit humain] durmaksızın da'ima değişir, halden hale girer. Fontenelle diyordu: « Babalarımız aldanaarak hatalarından bizi muhafaza etmişlerdir » [ya'ni babalarımızın aldanmış olmaları sayesinde, biz, hataya düşmekden sıyanet edilmişizdir]; filhakika hakikata vasil olmadan evvel bir çok yanlış farziyyeleri denemek icab eder. Hakikati keşf etmek batılı tüketmektir. Dinler, 'ilmîn, « métaphysique » in, ahlakın yanında bütün bir takım taharriyyati bitirmek büyük hizmetini şime'i beşere ifa etmişlerdir. Tabi'ye vasil olmak için harika muma dan [« Merveilleux » den] ve 'aklî istintac ve istidlâl ile iktifa etmek için doğrudan doğruya vahyden yahud sirri teferrüs den geçmek lâzım geliyordu. Binaenaleyh şime'i beşere dinin doldurduğu bütün hayali ve

'acib fikirler artistlerin ve makinecilerin « atelier » lerinde mebzulen bulunan o bitirilmemiş ve ekseriya 'acib plan taslakları gibi, faydalı olmuşlardır.

Müfekkirenin bu yol gayb edişleri bir nevi istikşafardı ve muhayyilenin bütün bu oyunu hakikî bir çalışma, ihzarî bir çalışma teşkil ediyordu. Fakat bu çalışmanın mahsulleri nihai bir mahiyyetde olarak 'arz olunamazdı. Yalan [Le faux] ve hatta saçma, beşerî işlerde da'ima o kadar büyük bir rol oynamıştır ki çar çabuk bunları söküp atmak muhakkak tehlikeli olurdu : Karanlıktan aydınlığa geçmek için bile intikaller ya'ni tedricen mururlar lâzımdır, Hakikat için de bir alışmaya, bir ülfete ihtiyac vardır. Bunun içindir ki ictima'i hayat da'ima geniş bir batıllar temeli üzerine kurulmuştur.

Bu gün bu temel daralmaktadır. bütün ictima'i muvazenenin tehlikeye düşeceğinden korkan muhafazakârları bir dehşet-isti'lâ ediyor; fakat tekrar ediyorum asıl terakkiyi teşkil, terakkiyi ba'zı mertebe ta'rif eden, batıllar adedinin işte bu azalmasıdır. Filhakika terakki hayatın yalnız mahsus bir eyileşmesi, mahsus bir salâhi değildir; terakki hayatın daha eyi zekâ'î [Intellectuel] bir düsturudur da; Terakki mantığın zaferidir : Terakki etmek kendi kendisi ve cihan hakkında daha tam bir ittilâ'a ve bu suretle müfekkirenin kendi kendisile daha büyük bir mantıklığa vasil olmağıdır. Bidayetde yalnız ahlâkî ve dînî hayat değil medenî ve siyasî hayat dahi, « Monarchie » [ya'ni ferdi vahidin saltaneti mutlakası], İlahî hukuk, « Caste » lar, kölelik gibi en kaba batıllar üzerine müesses idi; bütün bu barbarlığın faydası oldu; fakat asıl işte bunun içindir ya'ni müfid olmuş olduğu içindir, ki artık müfid değildir; bizi daha yüksek bir hale isal için vasıta hizmetini gördü. Hayatın mekanizmasını diğer mekanizmalardan ayıran şu keyfiyettir, ki haricî çarhlar kendilerini faydasız, biluzum kılmaya çalışırlar ve bir kerre husule gelen hareket da'imî olur. [Bitmedi]

[1] Baş tarafları 310, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 319, 319 numaralı sayfalarımızda.

[2] Kitabın 2 inci kısmının iv uncu mabhesine bakın.